

การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผา
ในจังหวัดนนทบุรี

THE MANAGEMENT OF TRADITIONAL POTTERY LOCAL WISDOM
WITH IN NONTHABURI

นางสาวกัญติยา พงษ์พิศิษฐ์กุล
สาขาวิชาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
ผู้รับผิดชอบบทความ

Kantiya Pongpisitkul

Email : 6214154587@rumail.ru.ac.th

Faculty Of Business Administration Program in Management

Ramkhamhaeng University

Corresponding author

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1.) เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี 2.) เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี ชุมชนเกาะเกร็ด จึงใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie&Morgan) ที่จำนวนประชากร Infinity ระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95% และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้อยู่ที่ 5% ซึ่งทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่า 110 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อจะนำเอาข้อมูลที่ได้หลังจากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์เพื่อการตอบปัญหาการวิจัยเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่แสดงให้เห็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ และนำไปสู่ขั้นตอนของการให้ความหมายของนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด โดยการตั้งข้อความในแบบสอบถามต้องเป็นคำถามที่ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะอีกด้วย ซึ่งการวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยส่วนของแบบสอบถามปลายปิดผู้วิจัยมีตัวเลือกคำตอบให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบ และในส่วนแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะกำหนดเฉพาะคำถามให้ผู้ตอบแบบสอบถาม

สามารถแสดงความคิดเห็นในการตอบได้ โดยแบบสอบถามถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วน สถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ สถิติพรรณนา ใช้ร้อยละสำหรับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ที่เกี่ยวข้องในการทำเครื่องปั้นดินเผาของจังหวัดนนทบุรี และใช้ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าเฉลี่ยวิเคราะห์การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

การวิจัยพบว่า

การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยได้ข้อมูลจากการแจกแบบสอบถามช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี พบว่าช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องเห็นด้วยอย่างมากกับวิธีการที่ถ่ายทอดความรู้ต้องถ่ายทอดโดยการให้ผู้ปฏิบัติลงมือปฏิบัติจริง แต่ในเรื่องของการสกัดความรู้ในตัวบุคคล ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่จะไม่มาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ยังมีความหวงความรู้ จึงทำให้ผลในข้อนี้ออกมาเห็นด้วยน้อย ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยีจากภายนอก ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากกับการใช้เทคโนโลยีในการผลิตสื่อการเรียนการสอนและเผยแพร่ เพื่อให้คนได้เข้าใจและเข้าถึงได้ง่าย และการจัดระบบการจัดการเก็บความรู้ ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาส่วนใหญ่เห็นด้วยอย่างมากกับการจัดเก็บในลักษณะการเขียนบันทึก ประสบการณ์ชีวิต เรื่องเล่า ตำนาน ที่ข้องกับเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี จัดทำสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้และเทคนิคต่างๆในการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี และควรจัดทำประวัติของผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่าน

คำสำคัญ: การจัดการ; ภูมิปัญญาท้องถิ่น; เครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

ABSTRACT

This research has the following objectives: 1.) to study the personal information of potters and individuals involved with pottery within Nonthaburi. 2.) to study for guidelines to manage the pottery tradition within Nonthaburi. The sample group for this research included the potters and individuals involved with pottery within Koh Klet, Nonthaburi by using the table for determining by Krejcie and Morgan. The sample size is infinite, the level of confidence is 95%, and the acceptable level of tolerance is 5%, which brings the sample size to 110 people. Tools used for this research included questionnaires which is used for gathering information and then analyzed to satisfy the research problems and objectives. The researcher studied and gathered information from literature, theories, articles, and research papers to create a research conceptual framework and variables to define each nomenclature before creating questionnaire which has to include every nomenclature for gathering information from the sample group. This survey research has both the close-ended and open-ended questions. The close-ended questions have multiple choices and the researcher provide various questions that allow the participants to state their opinion for the open-ended questions. The questionnaire is divided into 3 parts. This research uses descriptive statistics that allows for creating ratio for the personal information of potters and individuals

involved with pottery within Nonthaburi and use standard deviation, average, and median to analyze and manage the traditional pottery local wisdom within Nonthaburi.

The study has shown that:

The questionnaires distributed to potters and individuals involved with pottery within Nonthaburi have shown that the sample group mostly agree with the opinion that the most efficient way to study traditional pottery is hands-on practice. The result also shows that most potters do not agree on sharing their wisdom with other potters. Many potters agree with using technology to create study material for practice, to publish local wisdom for the public for easy access, and to store knowledge. Most potters agree with documenting, story writing, recording experience from the professionals, and publishing books and papers about technique and wisdom that involve with pottery within Nonthaburi.

Keywords: management; local wisdom; pottery within Nonthaburi

1. บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของวิจัย

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน (Local wisdom หรือ Popular wisdom) คือ พื้นฐานของความรู้ของชาวบ้านที่เรียนรู้และมีประสบการณ์สืบทอดกันมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งเรียนรู้จากผู้ใหญ่หรือที่เป็นความรู้ที่สั่งสมสืบทอดกันมา คำว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”(Local wisdom)

หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” (Popular wisdom) หรือ “ภูมิปัญญาไทย” (Thai wisdom) เป็นคำที่รู้จักกันในวงการศึกษามานานพอสมควรแล้ว แต่

ความจริงในการกล่าวถึงได้เกิดขึ้นในบางระยะๆ และไม่ได้นำมาใช้ในการพัฒนาด้านต่างๆของประเทศ จากนั้นภูมิปัญญาก็ยังมิได้รับการหยิบยกให้เห็นความสำคัญมากนัก จนกระทั่ง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้มีการกำหนดไว้ในมาตรา 6 ที่ว่าด้วย การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข รวมทั้งส่วนหนึ่งของมาตรา 23 ที่ระบุว่า กระบวนการเรียนรู้ต้องปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องในเรื่องต่างๆรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬาภูมิปัญญาท้องถิ่นภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากลที่ต้องเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง สำนักคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534: 52) ได้กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local wisdom)

สะสมขึ้นมาจากประสบการณ์ของชีวิต สังคม และในสภาพสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน และถ่ายทอดสืบ

ทอดกันมาเป็นวัฒนธรรม การดำเนินงานด้านวัฒนธรรม จึงต้องใช้ปัญญาค้นหาสิ่งที่มีอยู่แล้ว พื้นฟู ประยุกต์ ประดิษฐ์ เสริมสร้างสิ่งใหม่ บนรากฐานสิ่งเก่าที่ค้นพบนั้น นักฟื้นฟู นักประยุกต์และนักประดิษฐ์คิดค้นทาง

วัฒนธรรมพื้นบ้านเหล่านี้ มีชื่อเรียกในเวลาต่อมาว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” หรือ “ผู้รู้ชาวบ้าน” และสติปัญญาที่นำมาใช้ในการสร้างสรรค์นี้เรียกว่า “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาท้องถิ่น”

ประเวศ วะสี (2536: 21) ได้กล่าวว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดจากการสั่งสมการเรียนรู้มาเป็นระยะเวลา ยาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชาแบบเรียนที่เราเรียน แต่เป็นการเชื่อมโยงกันทุกรายวิชาทั้งที่เป็นเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ การศึกษาและวัฒนธรรม จะผสมกลมกลืนเข้าด้วยกัน

ยุพา ทรัพย์อยู่ไรรัตน์ (2537: 21) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการสั่งสมความรู้ประสบการณ์ ที่ได้รับถ่ายทอดจากบุคคลและสถาบันต่าง ๆ โดยมีอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมและศาสนา เกี่ยวข้องอยู่ด้วยและมีวัฒนธรรมเป็นพื้นฐานภูมิปัญญา ภูมิปัญญาชาวบ้านเป็นสิ่งที่มีความหมาย มีการปฏิบัติโดยผู้คนในชุมชนนั้น

สรุป ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดขึ้นมาพร้อมกับมนุษย์บนโลก การดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์ที่มีการนำเอาสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวรวมถึงความรู้ประสบการณ์ที่ผ่านมามาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ จากอดีตจนถึงปัจจุบัน เกิดการสืบทอดมาจากรุ่นสู่รุ่น โดยการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและพัฒนาภูมิปัญญาให้คงอยู่ต่อไปชั่วลูกชั่วหลาน และเป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายสามารถต่อยอดภูมิปัญญาให้เกิดเป็นธุรกิจได้

เครื่องปั้นดินเผาได้รับการยอมรับกันโดยทั่วไป ทั้งด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจชุมชน ตลอดจนการศึกษาเรื่องราวความเป็นมาของชุมชน สังคม และภูมิปัญญาของผู้คนในชุมชนแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผานั้นได้เป็นอย่างดีแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญที่ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สืบทอดมาจากบรรพบุรุษชาวมอญที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.๒๓๑๓ และชาวมอญที่ได้อพยพเข้ามาก็ได้พบว่าดินที่บ้านปากเกร็ดเหมาะในการทำเครื่องปั้นดินเผา มาก ช่างปั้นมอญจึงได้เริ่มทำเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านปากเกร็ด เป็นอาชีพตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ที่เกาะเกร็ดที่มีการทำเครื่องปั้นดินเผา สืบทอดมา การทำเครื่องปั้นดินเผาในระยะแรกๆ นี้เป็นการทำภาชนะใช้สอยภายในชุมชนเท่านั้นนอกจากนั้นดินที่เกาะเกร็ดมีคุณภาพเหมาะในการทำเครื่องปั้นดินเผา ช่างปั้นบ้านกวานจึงได้มาทำเครื่องปั้นดินเผาที่อ้อมเกร็ด ซึ่งปัจจุบันอยู่หมู่ที่ ๘ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี คนมอญเรียกว่า บ้านกวานเถี่ยมะน หรือ บ้านกวานอาม่าน สืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน ไทยเรียกว่า บ้านโองอ่าง การทำเครื่องปั้นดินเผาที่บ้านกวานอาม่านได้ขยายการผลิตมากขึ้น เนื่องจากเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตได้เป็นที่ต้องการของคนในกรุงเทพมหานครและหัวเมืองใกล้เคียงเป็นอย่างมาก การทำเครื่องปั้นดินเผาอื่นๆ บนเกาะเกร็ด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๑ ซึ่งเป็นชุมชนมอญบนเกาะเกร็ด และเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของบ้านมอญ ชุมชนหมู่ที่ ๑ หมู่ที่ ๖ และหมู่ที่ ๘ ซึ่งมีพื้นที่ติดต่อกันทั้ง ๓ หมู่บ้าน และเรียกว่า บ้านมอญเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตที่บ้านเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นเครื่องปั้นดินเผาขนาดใหญ่และมีความหนา เช่น โอง อ่าง นอกจากนั้นเป็นเครื่องปั้นขนาดเล็ก เช่น ครก กระปุก เป็นต้น ชุมชนที่ผลิตเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ดจึงเรียกว่า บ้านโองอ่าง เครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญเกาะเกร็ดมีหลายขนาดตั้งแต่ขนาดใหญ่จนถึงขนาดเล็ก ตกแต่งแบบเรียบง่ายไปจนถึงแบบลวดลายประณีตสวยงาม เครื่องปั้นดินเผาที่ทำขึ้นเพื่อใช้ในชีวิตประจำวันมักจะเป็นแบบเรียบง่ายหรือมีการสลักลวดลายบ้างเพียงเล็กน้อย ได้แก่ โอง อ่าง ครก กระปุก โองพลู เป็นต้น สำหรับเครื่องปั้นดินเผาที่ทำขึ้นเพื่อจำหน่ายเป็นของที่ระลึกจะมีหลายรูปแบบ เช่น กระปุก หม้อน้ำ ชุดเครื่องครัว เป็นต้น

ของเหล่านี้มักจะมีขนาดเล็กทั้งสิ้น แต่ถ้าสั่งทำเป็นกรณีพิเศษจะมีขนาดตามความต้องการของผู้สั่งทำ เช่น โอง ปากกว้างสำหรับใส่ผ้าให้วักกิน เครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ดเป็นเครื่องปั้นดินเผาประเภทเนื้อเครื่องดินไม่เคลือบ มีความพรุนตัวมาก (Earthenware) เผาออกมาเป็นสีส้มอ่อนจนถึงสีแดง ที่เป็นสีคำมีบ้างเล็กน้อย เครื่องปั้นดินเผาของเกาะเกร็ด ทำจากดินเหนียวที่เกาะเกร็ดผสมทรายเพื่อเพิ่มความแข็งแรงของเครื่องปั้นเพื่อลดการหดตัวของดิน

ชาวมอญที่อพยพมาตั้งบ้านเรือนอยู่อาศัยที่เกาะเกร็ดตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงประมาณ ๕๐ ปี ที่ผ่านมา มีวิถีชีวิตผูกพันอยู่กับการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพมาโดยตลอด หลังจากนั้นวิถีชีวิตชาวมอญที่เกาะเกร็ดเปลี่ยนไป ยุคสมัยเปลี่ยนไป มีเทคโนโลยีเข้ามาเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคนจากเดิมที่เครื่องครัวทำจากเครื่องปั้นดินเผาแต่ในปัจจุบันมีเครื่องปั้นมาแทนครก ถังน้ำมาแทนโอง เมื่อมีสิ่งที่มาแทนที่วัตถุที่ทำจากเครื่องปั้นดินเผา จึงทำให้คนในปัจจุบันจะต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกในการใช้ชีวิต วิถีชีวิตคนเปลี่ยนเพราะมีเทคโนโลยีเข้ามาอำนวยความสะดวก พอวิถีการใช้ชีวิตเปลี่ยนพวก โอง อ่าง ครก ที่ทำจากเครื่องปั้นดินเผาก็จะค่อยๆ หายไปจากสังคมเพราะมีวัตถุที่มีความทนทานกว่าเครื่องปั้นดินเผา เมื่อความต้องการใช้เครื่องดินเผาน้อยลงๆ ก็อาจจะหายไปในที่สุด ชาวไทยเชื้อสายมอญก็ได้หันไปทำอาชีพอื่น เช่น รับราชการ รับจ้าง ค้าขาย ด้วยเหตุผลเพราะความนิยมในการใช้เครื่องปั้นดินเผาลดลง วัตถุดิบในการทำเครื่องปั้นดินเผาหายาก และราคาแพงมากขึ้น นอกจากนี้การทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นงานที่มีกระบวนการหลายขั้นตอนต้องใช้ความอดทนและมีฝีมือในงานศิลปะพอสมควร ซึ่งเครื่องปั้นดินเผาเป็นสินค้าที่ใช้ระยะเวลานานในการคืนทุนกลับมา เพราะเป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ และทรงคุณค่า ผู้ที่สนใจจะเป็นกลุ่มลูกค้าจะเพราะ เช่น นักสะสม ที่สนใจในศิลปะอันงดงามเหล่านี้ เพราะลูกส่วนใหญ่พอเห็นลวดลายที่สวยงามและแปลกไม่เหมือนที่ไหน แต่ก็เกิดคำถามกับผู้สนใจว่าซื้อไปแล้วเอาไปทำอะไร พอหาคำตอบไม่ได้ลูกค้าก็เดินจากไป เครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดจุดเด่นคือ บนเครื่องปั้นมีลวดลายจิตรอันเป็นเอกลักษณ์ ลวดลายจะบ่งบอกเลยว่ามาจากที่ไหน แต่ด้วยยุคสมัยที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว มันก็อยู่ที่ไหนจะปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้เร็วกว่ากัน และที่สำคัญต้องคงความเป็นเอกลักษณ์ไว้ ซึ่งเป็นโจทย์ยากเลยทีเดียว จุดสำคัญไม่ได้อยู่ที่คนที่ถ่ายทอดหรืออนุรักษ์ แต่อยู่ที่ความต้องการของสังคม ผู้ผลิตจึงต้องหาโอกาสเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค แต่อย่างน้อยที่เกาะเกร็ดแห่งนี้มี คุณลุงที่ชื่อ สุรัตน์ บัวหิรัญ แก่เป็นหัวหน้ากลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาหมู่ 1 คุณลุงเป็นผู้นำศิลปะอย่างเครื่องปั้นดินเผาไปเผยแพร่มีทั้งในประเทศและต่างประเทศ จุดประสงค์ของคุณลุงคือต้องการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และคุณลุงอยากให้ชุมชนมีรายได้ คุณลุงหวังแต่ถ้าคุณลุงไปเผยแพร่เครื่องปั้นดินเผาตามงานต่างๆ ทั้งในประเทศและนอกประเทศ เพื่อให้มีคนสนใจมากขึ้น เพื่อที่ชุมชนแห่งนี้กลับมามีรายได้อีกครั้ง คุณลุงยังนำเครื่องปั้นดินเผาเกาะเกร็ดไปสู่สินค้ามาตรฐาน GI คือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้สนใจศึกษาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี เพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการเผยแพร่เรื่องราวความเป็นมาของเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี ในคนรุ่นไทยได้เห็นถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้สืบทอดมารุ่นสู่รุ่น เพื่อที่คนรุ่นหลังจะหันมาสนใจในศิลปวัฒนธรรมของไทย ว่าไม่แพ้ชาติใด จนไม่อยากให้ศิลปวัฒนธรรมอันล้ำค่าเหล่านี้หายไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาข้อมูลส่วนบุคคล

ของช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี

1.2.2 เพื่อศึกษาแนวทางการ

จัดการปัญหาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้การทำวิจัย คือ แบบสอบถาม และใช้สูตรคำนวณทางสถิติในการประมวลผล โดยสถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1.3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.3.2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี จะเป็นประชากรบริเวณเกาะเกร็ดในปี พุทธศักราช 2565 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

1.3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในวิจัย

ได้แก่ ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบถึงจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie&Morgan) ที่จำนวนประชากร Infinity ระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95% และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้อยู่ที่ 5% ซึ่งทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่า 110 คน และใช้วิธีสุ่มแบบตัวอย่างแบบเจาะจงโดยจะเลือกแจกแบบสอบถามให้แก่ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี

1.4 ประโยชน์ของการวิจัย

1.4.1 เพื่อนำผลของการวิจัยที่ได้

ไปเป็นฐานข้อมูลของช่างทำเครื่องปั้นดินเผากับภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

1.4.2 ผลของการวิจัยที่ได้

สามารถนำไปเป็นแนวทางในการเผยแพร่และการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

1.4.3 ผลของวิจัยที่ได้สามารถ

นำไปเป็นแนวทางในการสืบทอดและอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรีให้คงอยู่รุ่นสู่รุ่น

1.5 นิยามศัพท์

การจัดการ หมายถึง กระบวนการที่ดำเนินงานองค์การและการจัดการ (Organization and Management) เรียกว่า O&M เป็นภารกิจที่มีความสำคัญกับองค์กรมาก เพราะเป้าหมายของการจัดองค์กรและการจัดการก็คือ

เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือประหยัดเวลาทรัพยากร แรงงาน และได้ผลผลิตสูงตามขั้นตอนต่างๆ ตามเป้าหมายขององค์การอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง การสั่งสมการเรียนรู้ความเชื่อและประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อย่างเป็นสุข และนำมาถ่ายทอดเพื่อไม่ให้องค์ความรู้ที่สูญหายไปพร้อมกับสังคมที่เปลี่ยนไปตามยุคตามสมัยโดยผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัยในปัจจุบัน

การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กระบวนการที่มีการดำเนินการให้บรรลุวัตถุประสงค์ของชุมชน โดยจะนำวิธีการเข้ามาจัดการให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้นๆ อยู่สืบรุ่นสู่รุ่น อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ มีการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่น 5 ลักษณะดังนี้คือ

1. การฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม หมายถึง การนำเอาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมมาทำให้ชัดเจนและสื่อสารได้กว้างขวางมากขึ้นว่าชุมชนท้องถิ่นมีความรู้อะไรบ้าง ความรู้นั้นมีที่มาอย่างไร ใช้ประโยชน์อย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเงื่อนไขต่างๆ ได้อย่างไร เพื่อให้คนรุ่นหลังได้เห็นถึงคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ เพราะความรู้ภูมิปัญญาในบางเรื่องไม่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักเหตุผลได้ เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา ดังนั้นการสืบทอดและการถ่ายทอดจึงไม่เพียงแต่การสอน บอกเล่า แนะนำ หรือจัดทำเป็นเอกสารเท่านั้น แต่ต้องอาศัยการปฏิบัติด้วยความเข้าใจ

2. การสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและกลุ่ม หมายถึง การร่วมกันวิเคราะห์ ทบทวน ตรวจสอบความรู้ที่มีในตัวของแต่ละบุคคล เพื่อที่จะนำเอาข้อมูลที่ได้มาศึกษาเพิ่มเติม ต่อยอด และยกระดับความรู้เดิม

3. การใช้วิทยากรหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากภายนอก หมายถึง มีการนำเอาเทคโนโลยีจากภายนอกมาศึกษา ทดลอง นำมาปฏิบัติเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น และมีการจัดเก็บเป็นคลังความรู้ของชุมชนท้องถิ่นหรือผลิตเป็นสื่อ และนำไปเผยแพร่

4. การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคล หมายถึง การร่วมกันทดลอง สังเกต เพื่อนำมาจัดเก็บเป็นคลังความรู้ สรุปผลดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบของกลุ่มสาระการเรียนรู้

5. การจัดระบบการจัดการเก็บความรู้ หมายถึง การรวบรวมความรู้ การถอดองค์ความรู้ต่างๆ นำมาแยกเป็นหมวดหมู่ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

ฐานข้อมูลเอกสาร เช่น สิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้ เทคนิค และทักษะต่างๆ

ฐานข้อมูลบุคคล เช่น จัดทำทำเนียบบุคคล ประวัติ ผลงาน ความเชี่ยวชาญ

การมีเขียนบันทึก เช่น เรื่องเล่า ตำนาน

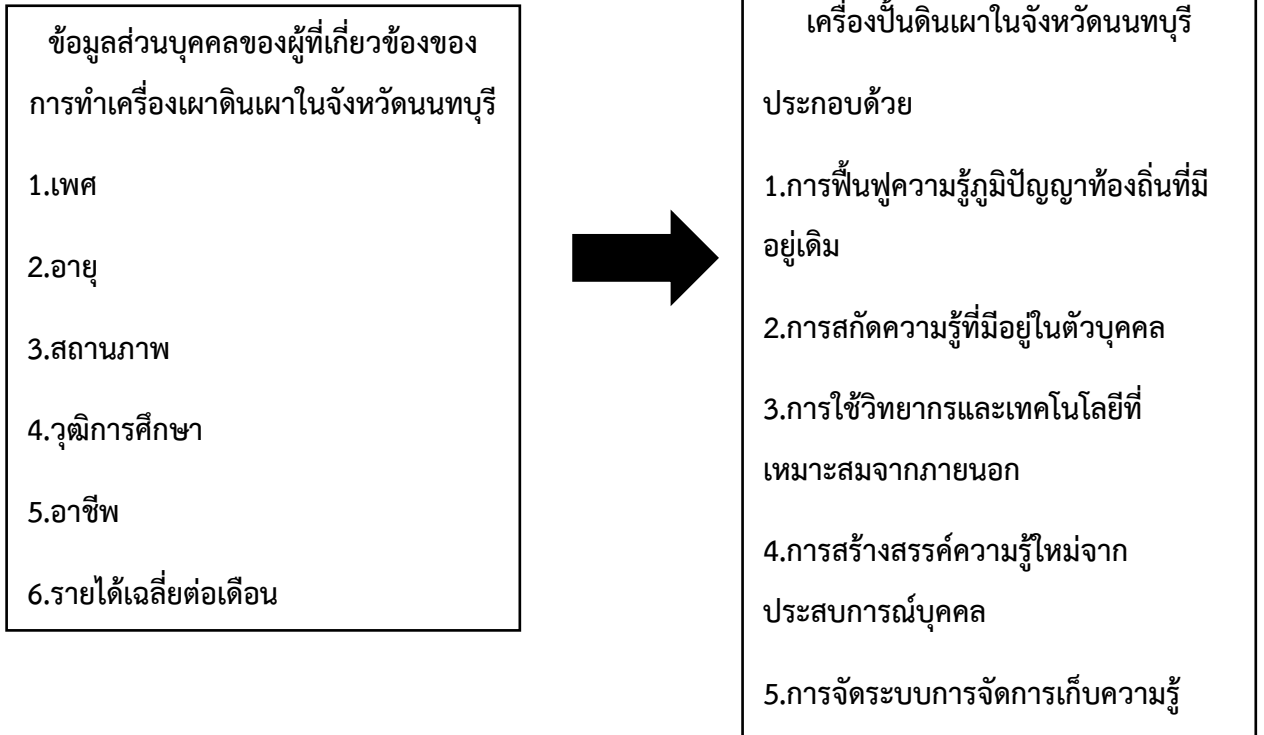
จัดทำหลักสูตร เช่น คู่มือการเรียน การฝึกอบรม

จัดทำแหล่งเรียนรู้ เช่น ห้องเรียนธรรมชาติ

เครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี หมายถึง เครื่องปั้นดินเผาแบบพื้นบ้านชนิดไม่เคลือบที่ผลิตขึ้นในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีลักษณะโดดเด่นทั้งกระบวนการผลิตและการแกะสลักหรือฉลุอย่างวิจิตร

บรรจง และได้รับการยกย่องให้เป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรี คือ หมอน้ำลายวิจิตร ซึ่งประกอบด้วย ตัวหม้อ ฝาหม้อและฐานรองหม้อ

1.6 กรอบแนวคิดวิจัย

2. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาทำให้ชาติและชุมชนผ่านพ้นวิกฤติและดำรงความเป็นชาติ หรือชุมชนได้ ภูมิปัญญาเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและความดีงามที่จรรโลงชีวิตและวิถีชุมชนให้อยู่ร่วมกับธรรมชาติและสภาวะแวดล้อมได้อย่างกลมกลืนและสมดุล ภูมิปัญญาเป็นพื้นฐานการประกอบอาชีพและเป็นรากฐานการพัฒนาที่เริ่มจากการพัฒนาในการพึ่งพาตนเอง การพัฒนาเพื่อการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และการพัฒนาที่เกิดจากการผสมผสานองค์ความรู้สากลบนฐานภูมิปัญญาเดิม เพื่อเกิดเป็นภูมิปัญญาใหม่ที่เหมาะสมกับยุคสมัย

ดังนั้น ภูมิปัญญาจึงมีคุณค่าไม่เพียงแต่ ต่อท้องถิ่นและผู้คนเท่านั้น แต่ยังเอื้อประโยชน์อย่างใหญ่หลวงต่อการวางแผนพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนและมั่นคง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นช่วยพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนและอนุรักษ์ประเพณี และวัฒนธรรมต่างๆของท้องถิ่น สืบสาน สืบทอด และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นๆ เพื่อที่เราจะสามารถนำไปพัฒนาและส่งเสริม และสามารถนำองค์ความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่บุคคลรุ่นหลังได้อย่างถูกต้องและให้ผู้ที่มาศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับความรู้อย่างเต็มที่ และสามารถสร้างโอกาสให้คนในชุมชนได้เรียนรู้ถึงความสำคัญรู้จักการใช้ชีวิต รู้จักวิถีชีวิต รู้คุณค่าในประวัติศาสตร์ของชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มีความเป็นมาอย่างไร และวัฒนธรรมประเพณีต่างๆของท้องถิ่น ที่

สามารถสร้างความเข้มแข็ง ความสามัคคีและความภาคภูมิใจและสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้อนุรักษ์สืบทอด ประเพณีของท้องถิ่น ของตนสืบต่อไป และช่วยชุมชนมีการสร้างรายได้ มีความร่วมมือร่วมใจกันในชุมชนของตน

การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

การจัดการ คือ กระบวนการที่ดำเนินงานองค์การและการจัดการ (Organization and Management) เรียกย่อ ๆ ว่า O&M เป็นภารกิจที่มีความสำคัญกับองค์กรมาก เพราะเป้าหมายของการจัดองค์กรและการจัดการก็คือ เพื่อให้องค์การบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ นั่นคือประหยัดเวลาทรัพยากร แรงงาน และได้ผลผลิตสูงตามขั้นตอนต่างๆ ตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

มิติของการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น

นอกจากกระบวนการแลกเปลี่ยนแบ่งปัน ถ่ายทอดความรู้ ยังมีมิติการจัดการความรู้ของชุมชนท้องถิ่นต่าง ๆ (ปารีชาติ วัลย์เสถียร, 2549) มีลักษณะดังนี้คือ

1. การฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม ทุกชุมชนท้องถิ่นมีความรู้และภูมิปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ทั้งด้านการผลิต สังคม วัฒนธรรม การเมืองและการปกครองของชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นฐานเดิมอยู่แล้ว อาจมีมากน้อยแตกต่างกันไปการฟื้นฟูความรู้ ภูมิปัญญาที่มีอยู่เดิมทำให้ความรู้ชัดเจนและสื่อสารได้กว้างขวางมากขึ้น รู้ว่าชุมชนท้องถิ่นมีความรู้อะไรบ้าง ความรู้นั้นมีที่มาอย่างไร ใช้ประโยชน์อย่างไร ควรปรับปรุงแก้ไขให้สอดคล้องกับเงื่อนไขต่าง ๆ ได้อย่างไรความสำคัญของการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม อยู่ที่การให้ความหมายแก่“คุณค่า” ของทุนชุมชนท้องถิ่น ความรู้ภูมิปัญญาในบางเรื่องไม่สามารถอธิบายได้ด้วยหลักเหตุผลได้ เพราะเป็นเรื่องของศรัทธา ความเชื่อ ดังนั้นการสืบต่อและการถ่ายทอดจึงไม่เพียงแต่การสอนการบอกเล่า การแนะนำ หรือจัดทำเป็นเอกสารและสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เท่านั้น แต่ต้องอาศัยการปฏิบัติด้วยความเข้าใจ อย่างลึกซึ้งซึ่งสำคัญ

2. การสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคลและกลุ่ม เป็นการประมวลความรู้จากประสบการณ์ของบุคคลและกลุ่มกิจกรรม โดยร่วมกันวิเคราะห์ ทบทวน ตรวจสอบ ศึกษาเพิ่มเติมเป็นการเสริมฐาน ต่อยอด และยกระดับความรู้เดิม

3. การใช้วิทยากรหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากภายนอก โดยการศึกษา ทดลอง นำมาปฏิบัติเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น จัดเก็บเป็นคลังความรู้ของชุมชนท้องถิ่นหรือผลิตเป็นสื่อ และเผยแพร่

4. การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคล กลุ่ม ชุมชนท้องถิ่น โดยการทดลองการสังเกต และจัดเก็บเป็นคลังความรู้ สรุปผลดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบของกลุ่มเรียนรู้

5. การจัดระบบการจัดการเก็บความรู้ จากการรวบรวมความรู้ การถอดองค์ความรู้ต่างๆ นำมาแยกเป็นหมวดหมู่ในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้คือ

5.1 ฐานข้อมูลเอกสาร จัดเก็บในลักษณะสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้ เทคนิค และทักษะต่างๆ มีการจัดพิมพ์เป็นเอกสาร จัดทำเป็นวีดิทัศน์ เพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย

5.2 ฐานข้อมูลบุคคล จัดทำเนียบบุคคล ซึ่งประกอบด้วยประวัติ ผลงาน ความรู้และความเชี่ยวชาญ

5.3 การมีเขียนบันทึก ประสบการณ์ชีวิต เรื่องเล่า ดำเนิน

5.4 จัดทำหลักสูตร คู่มือการเรียน การฝึกอบรม

5.5 จัดทาแหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนธรรมชาติ มีการวางแผนการจัดการ

ในสภาพความเป็นจริงของชุมชนท้องถิ่นที่มีการสืบทอดและดำรงวิถีของชุมชนอยู่ได้นั้น ทั้งนี้เพราะปัจจัยสำคัญคือชุมชนท้องถิ่นมีความรู้อันเกิดจากประสบการณ์การปฏิบัติจริงมีการสั่งสม สืบทอด ปรับเปลี่ยน และสร้างความรู้ใหม่ตลอดเวลา แต่ความรู้ส่วนใหญ่เป็นความรู้ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคลหากมีการเสริมสร้างพลังการจัดการ ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น จะเป็นการสนับสนุนให้ชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ที่ชัดเจน ทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างกว้างขวาง และมีประสิทธิภาพมากขึ้น จะเห็นได้ว่าการจัดการความรู้ไม่ใช่เรื่องใหม่ที่ไกลตัว แต่เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตประจำวันของมนุษย์ ที่ต้องปรับตัวเพื่อให้อยู่รอดและเท่าทันกับความเปลี่ยนแปลง และความเป็นไปของธรรมชาติสรรพสิ่งที่มีการเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดนิ่ง เราไม่สามารถปฏิเสธได้ว่าชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีความพร้อม สามารถรับสิ่งใหม่ ๆ และปรับตัวอย่างรู้เท่าทันให้ได้ จึงควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้การจัดการความรู้ และปฏิบัติจริงในระดับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งการจัดการความรู้ระดับชาวบ้านที่มาจาก“ภูมิปัญญาท้องถิ่น” นับเป็นเรื่องสำคัญ ทั้งนี้เพราะความรู้เหล่านี้เป็นความรู้ที่ได้มาจากการ“สังเกต” และ “ทดลอง” มาเป็นเวลานาน จากผู้รู้ในชุมชนท้องถิ่น ผู้เฒ่าผู้แก่ ผู้นำชุมชนท้องถิ่น หรือปราชญ์ชาวบ้าน นอกจากนี้ความรู้ดังกล่าวยังมีมุมมองที่แฝงวิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อเอาไว้ด้วย ดังนั้นจึงควรส่งเสริมให้มีการเรียนรู้และการจัดการความรู้ และปฏิบัติจริงในระดับชุมชนท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาคน พัฒนาระบบงานของชุมชนท้องถิ่นซึ่งจัดเป็นหน่วยทางสังคมที่มีความสำคัญต่อความเข้มแข็งต่อฐานรากของสังคมอย่างแท้จริง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นเผาในจังหวัดนนทบุรี เป็นการวิจัยแบบไม่ทดลอง (Non-Experimental Design) เป็นการวิจัยที่มีการศึกษาตามสภาพที่เป็นไปตามธรรมชาติ โดยไม่มีการจัดกระทำหรือควบคุมตัวแปรใดๆ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามแบบวิจัยตัดขวาง (Cross Sectional Studies) คือเป็นการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลาในเวลาใดเวลาหนึ่งเพียงครั้งเดียว โดยใช้เครื่องมือการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้มีขั้นตอนในการดำเนินการ

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี จะเป็นประชากรบริเวณเกาะเกร็ด ในปีพุทธศักราช 2565 ซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี โดยชุมชนเกาะเกร็ด เป็นอีกหนึ่งสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของเมืองไทย โดยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ได้รับความสนใจ และเป็นอีกหนึ่งแหล่งเรียนรู้สำหรับเยาวชนและคนรุ่นใหม่ ซึ่งผู้วิจัยไม่ทราบถึงจำนวนประชากรที่แน่นอน จึงใช้วิธีการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซ์และมอร์แกน (Krejcie&Morgan) ที่จำนวนประชากร Infinity ระดับความเชื่อมั่นอยู่ที่ 95% และมีค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้อยู่ที่ 5% ซึ่งทำให้ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 110 คน

3.2 การสุ่มตัวอย่าง

สุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น(Non-Probability) ใช้วิธีสุ่มแบบตัวอย่างแบบเจาะจง โดยจะเลือกแจกแบบสอบถามให้แก่ช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม ที่เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำเอาข้อมูลที่ได้อีกหลังจากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์เพื่อการตอบปัญหาการวิจัยเรื่องที่ต้องการศึกษา โดยผู้วิจัยได้ศึกษาหาความรู้ ค้นคว้า ทบทวนวรรณกรรม แนวคิดและทฤษฎี เอกสารทางวิชาการ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดของงานวิจัยที่แสดงให้เห็นตัวแปรที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้ และนำไปสู่ขั้นตอนของการให้ความหมายของนิยามศัพท์เฉพาะ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการสร้างแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนด โดยการตั้งข้อคำถามในแบบสอบถามต้องเป็นคำถามที่ครอบคลุมนิยามศัพท์เฉพาะอีกด้วย ซึ่งการวิจัยนี้เป็นวิจัยเชิงสำรวจที่ใช้แบบสอบถามทั้งปลายปิดและปลายเปิด โดยส่วนของแบบสอบถามปลายปิดผู้วิจัยมีตัวเลือกคำตอบให้ผู้ตอบแบบสอบถามได้เลือกตอบ และในส่วนแบบสอบถามปลายเปิด ผู้วิจัยจะกำหนดเฉพาะคำถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถแสดงความคิดเห็นในการตอบได้ โดยแบบสอบถามถูกแบ่งออกเป็น 3 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี ซึ่งข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี ได้แก่ ด้านการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ด้านการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล ด้านการใช้วิทยากรหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากภายนอก ด้านสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคล ด้านการจัดระบบการจัดการเก็บความรู้

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ข้อเสนอแนะของการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ทำการปรับปรุงแก้ไขและผ่านการตรวจสอบจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วไปดำเนินการจัดทำแบบสอบถามลงพื้นที่จริง และ กระจายคำตอบ กับกลุ่มตัวอย่าง 110 ชุด เพื่อแจกให้กับช่างทำ

เครื่องปั้นดินเผาและผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี โดยการสุ่มแบบ Snowball หลังจากรวบรวมข้อมูลแล้ว นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์คำนวณผล โดยการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS

3.5 สถิติที่ใช้ในการวิจัย

ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ไชรอยละและความถี่ อธิบาย เพศ อายุ สถานภาพ วุฒิการศึกษา อาชีพ รายได้

ข้อมูลเชิงปริมาณ

ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบาย การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี

4.สรุปผลการวิจัย

ผลการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี พบว่า

ระดับการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมด้านสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคลถ่ายทอดด้วยการจัดทำในรูปแบบเอกสารมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.20$, $SD = 1.25$ รองลงมาด้านการจัดระบบการจัดการเก็บความรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.99$, $SD = 1.43$ รองลงมาการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.90$, $SD = 1.44$ รองลงมาการใช้วิทยากรหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากภายนอก โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.87$, $SD = 1.46$ และการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.60$, $SD = 1.24$ ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านการฟื้นฟูความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.90$, $SD = 1.29$ เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากกับการถ่ายทอดความรู้ต้องถ่ายทอดโดยการทำให้ผู้ปฏิบัติลงมือปฏิบัติจริง มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 4.13$, $SD = 0.84$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากกับการถ่ายทอดความรู้ต้องถ่ายทอดด้วยการสอนโดยตรง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.62$, $SD = 1.29$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับปานกลางกับการถ่ายทอดความรู้ต้องถ่ายทอดด้วยการบอกเล่า โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.72$, $SD = 1.41$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับน้อยกับการถ่ายทอดความรู้ต้องถ่ายทอดด้วยการแนะนำ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.11$, $SD = 1.13$ และเห็นด้วยระดับน้อยกับการถ่ายทอดความรู้ต้องถ่ายทอดด้วยการจัดทำในรูปแบบเอกสาร โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 1.93$, $SD = 1.06$ ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.60$, $SD = 1.24$ เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับน้อยกับการสกัดความรู้ต้องเกิดจากการที่คนในกลุ่มร่วมกันวิเคราะห์ ทบทวน ตรวจสอบ ศึกษาเพิ่มเติมเพื่อต่อยอดความรู้เดิม โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.60$, $SD = 1.24$ ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านการใช้วิทยากรหรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมจากภายนอก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.87$, $SD = 1.46$ เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากกับคิดว่าควรใช้เทคโนโลยีในการผลิตเป็นสื่อการสอนและเผยแพร่ มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.83$, $SD = 1.21$

รองลงมาเห็นด้วยในระดับน้อยกับคิดว่าควรมีผู้สอนในการสอนเพื่อการศึกษา ทดลอง และปฏิบัติเป็นทางเลือกในการแก้ไขปัญหาของชุมชนท้องถิ่น โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 1.81$, $SD = 0.86$ ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.20$, $SD = 1.25$ เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับปานกลางกับท่านคิดว่าการสร้างสรรคความรู้ใหม่โดยการทดลอง สังเกต และจัดเก็บเป็นคลังความรู้ สรุปผลดำเนินงานร่วมกันในรูปแบบของกลุ่มเรียนรู้ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.20$, $SD = 1.25$ ตามลำดับ

ระดับการจัดการด้านการจัดระบบการจัดการเก็บความรู้ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.99$, $SD = 1.43$ เมื่อพิจารณารายข้อแล้วพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยในระดับมากกับท่านคิดว่าควรจัดเก็บในลักษณะการเขียนบันทึก ประสบการณ์ชีวิต เรื่องเล่า ตำนาน มากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.91$, $SD = 0.82$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากกับคิดว่าควรจัดเก็บในลักษณะสื่อสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับความรู้ เทคนิค และทักษะต่างๆ มีการจัดพิมพ์เป็นเอกสารเพื่อให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.66$, $SD = 1.29$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับมากกับคิดว่าควรจัดเก็บในลักษณะฐานข้อมูลบุคคล จัดทำทำเนียบบุคคล ประวัติ ผลงาน ความรู้ ความเชี่ยวชาญ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.65$, $SD = 1.35$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับน้อยกับคิดว่าควรจัดทำหลักสูตร คู่มือการเรียนการสอน การฝึกอบรม โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.36$, $SD = 1.36$ รองลงมาเห็นด้วยในระดับน้อยกับคิดว่าควรจัดทำแหล่งเรียนรู้ ห้องเรียนธรรมชาติ มีการวางแผนการจัดการ โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.28$, $SD = 1.32$ และลำดับสุดท้ายเห็นด้วยในระดับน้อยกับคิดว่าควรจัดทำรายงานวิจัยชุมชนท้องถิ่น โดยสมาชิกในชุมชนท้องถิ่นร่วมกับนักวิชาการและนักพัฒนา โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.08$, $SD = 1.02$ ตามลำดับ

5.อภิปรายผล

ผลการวิจัย การจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี สามารถสรุปได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1.ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของช่างทำเครื่องปั้นดินเผาและผู้ที่เกี่ยวข้องในจังหวัดนนทบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 50 ปีขึ้นไป การศึกษาดำกว่าปริญญาตรี มีสถานภาพสมรส มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว รายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัมพันธ์ เตชะอธิก (2550) ได้ศึกษากระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ของชุมชน เพื่อพึ่งพาตนเอง จากกรณีศึกษา 6 กรณี

2.ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 2.91$, $SD = 1.42$ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเห็นด้วยกับ การสร้างสรรค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์ของบุคคลถ่ายทอดด้วยการจัดทำในรูปแบบเอกสาร อยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ย $\bar{x} = 3.20$, $SD = 1.25$ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปัญญา เมืองรัตน์ (2552) ได้ศึกษากระบวนการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศึกษากรณีเครือข่ายศูนย์กิจกรรมธรรมชาติ จังหวัดระยอง

6. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำไปใช้และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไปดังนี้

ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้จากผลวิจัยเรื่องการจัดการภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี สามารถนำไปเป็นแนวทางเกี่ยวกับการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของในเขตพื้นที่นั้นๆ ให้กับคนรุ่นหลังที่สนใจหรือเป็นการทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่เดิมนำมาทำให้ชัดเจนและเข้าใจง่ายเพื่อที่จะได้ถ่ายทอดให้แก่คนรุ่นหลังสามารถเรียนรู้ได้อย่างง่ายและเป็นการเผยแพร่ในวงกว้างมากขึ้นอีกทั้งทำให้ทราบถึงปัญหาจริงๆ ว่าทำไมภูมิปัญญาท้องถิ่นของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรีถึงได้ไม่เป็นยุคทองเหมือน 50 ปีที่แล้ว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรวิจัยปัญหาของการทำเครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี
2. ควรทำวิจัยในเรื่องสินค้า OTO เครื่องปั้นดินเผาในจังหวัดนนทบุรี
3. ควรทำวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทราบข้อมูลในเชิงลึก

7. เอกสารอ้างอิง

ประกาศกร แก้ววรรณ. (2551) การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.

พิศาล บุญผูก. (2553) เครื่องปั้นดินเผาในนนทบุรี. โครงการเผยแพร่ผลงานบริการวิชาการแก่สังคม สำนักงานบรรณาสารสนเทศ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.

กรมวิชาการ. (2539). สรุปผลการประชุมสัมมนา เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

กรมศิลปากร. (2544). วัฒนธรรม เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น

สมุทรสงคราม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2536). “ความหลากหลายทางชีวภาพ: ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนา”. ใน วิวัฒน์ คติ

ธรรมนิษฐ์ (บรรณาธิการ). สัทธรรมชนนการกระจายอานาจจัดการทรัพยากร. กรุงเทพมหานคร:

สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.

ถวัลย์ มาศจรัส. (2543). สารวย มีสมชัย คุรุภูมิปัญญาไทย เพชรแท้ของแผ่นดิน.กรุงเทพมหานคร: บริษัท
ต้นอ้อ 1999 จำกัด.

นันทสาร สีสลับ. (2542). ภูมิปัญญาไทย . สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน เล่ม 23. (พิมพ์ครั้งที่ 2). แนวคิด
เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น. สืบค้นเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2565. จาก
<http://wipaporn99.multiply.com/journal/item/9/9>.

ประกอบ ใจมั่น. (2539). การศึกษาสภาพและความต้องการเกี่ยวกับการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการ
สอนในโรงเรียน โครงการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างกรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ ปริญญาโท, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.

ประภากร แก้ววรรณ. (2551). การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์,
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.